

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України

**Problems and Prospects for the Development of
the Financial and Credit System**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 5-6 грудня 2022 р.)

Суми
Сумський державний університет
2022

УДК [330.34+330.336](063)
E45

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 6 від 8 грудня 2022 р.)*

E45 Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України»/ за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюнник. Суми : Сумський державний університет, 2022. – 81 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» містять результати наукових досліджень присвячених пошуку системного вирішення мультидисциплінарних проблем в галузі електронного бізнесу і технологічних інновацій, цифрової трансформації освітніх систем, запровадження інноваційних технологій у фінансовому секторі.

Для науковців, науковців, студентів, аспірантів, представників бізнесу та громадських організацій і вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

The materials of the International scientific and practical conference " Problems and Prospects for the Development of the Financial and Credit System" provide the results of scientific research focused on the search for a systematic solution to multidisciplinary problems in the field of electronic business and technological innovations, digital transformation of educational systems, the introduction of innovative technologies in financial sector. .

For scientists, researchers, students, postgraduates, representatives of business and public organizations and higher education institutions and a wide range of readers.

УДК [330.34+330.336](063)

© Колектив авторів, 2022
© Сумський державний університет, 2022

ЗМІСТ

<i>Лариса Гриценко</i> <i>Ірина Кожушко</i>	Особливості розрахунку показників ЕВІТ, ЕВІТДА, ОІВДА для підприємств України в сучасних умовах.....	5
<i>Інна Школьнік</i> <i>Вікторія Дзюба</i> <i>Олена Журавка</i> <i>Аліна Темченко</i> <i>Крістіна Попова</i> <i>Лариса Гриценко</i>	Оцінка ефективності фінансів депозитних корпорацій України..... «Гнучке бюджетування» як дієвий механізм планування на виробничих підприємствах Оцінка ефективності фінансів депозитних корпорацій України.....	9 13 17
<i>Наталія Пігуль</i> <i>Тетяна Боряк</i> <i>Лариса Гриценко</i>	Сучасні методи аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання..... Аналіз стану прибутків та збитків підприємств України.....	20 23
<i>Лілія Деркач</i> <i>Олена Журавка</i> <i>Альбіна Білера</i> <i>Людмила Захаркіна</i> <i>Новіков Володимир</i> <i>Nataliia Pihul</i> <i>Yevhenii Pihul</i>	Пенсійний фонд України як державний позабюджетний цільовий фонд..... Вплив цифровізації економічних процесів на розвиток фондового ринку в Україні..... Economic security of the state: essence and goals.....	25 29 32
<i>Лариса Гриценко</i> <i>Вікторія Білошапка</i> <i>Олена Крухмаль,</i> <i>Поліна Коломісць</i> <i>Olena Kasian</i>	Доларизація економіки України: причини і наслідки..... Превентивне управління проблемними кредитами в умовах воєнного стану..... Managing the tourism in Ukraine with Schengen standards.....	34 38 42
<i>Дар'я Свірідова</i> <i>Лариса Гриценко</i> <i>Євгеній Охрімчук</i> <i>Лариса Гриценко</i> <i>Альбіна Білера</i> <i>Тетяна Кубах</i> <i>Євген Руденко</i>	«Зелені фінанси» в контексті забезпечення сталого розвитку..... Сучасні методи управління ризиками технології інтернету речей у бізнес середовищі..... Фінансова безпека підприємств..... Механізм та принципи фінансової безпеки як базові елементи забезпечення фінансово-економічного розвитку держави	44 47 49 51
<i>Інна Школьнік</i> <i>Уляна Вініченко</i> <i>Olena Kasian</i>	Управління фінансовим левериджем на підприємстві..... Symbolism between tourism and infrastructure.....	55 58

<i>Світлана Похилько</i>	Цифрові бізнес-моделі та способи їх опису за	
<i>Анна Єременко</i>	допомогою канви Остервальда.....	60
<i>Надія Дехтяр</i>	Теоретичні засади управління активами	
<i>Анна Шевченко</i>	підприємства.....	63
<i>Лариса Гриценко</i>	Впровадження системи фінансового контролінгу	
<i>Наталі Махно</i>	зовнішньоекономічної діяльності	
	підприємства.....	66
<i>Тетяна Кубах,</i>	Ліквідність банківської системи.....	73
<i>Альона Єфіменко</i>		
<i>Lilia Klymenko</i>	Green finance in socio-economic development.....	77
<i>Larysa Hrytsenko</i>		
<i>Anastasiia Fedan</i>	Economic essence and role of credit in the	
<i>Larysa Hrytsenko</i>	development of the state.....	79

ОПТИМАЛЬНА СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНЕ УЗАГАЛЬНЕННЯ

*Школьник Інна Олександрівна
д.е.н., професор*

*Дзюба Вікторія Віталіївна
аспірантка кафедри фінансових технологій та підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми*

З точки зору розуміння процесу оптимізації структури капіталу, його можна розглядати як приведення об'єкта від неоптимального стану до оптимального на основі визначення набору кількісних та якісних параметрів.

Гайдаєнко О. та Славінська М. відзначають, що «оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства» [1].

Важливим є сформоване розуміння серед науковців, що визначити єдині параметри оптимальної структури капіталу не є можливим, але при цьому «можна визначити найбільш раціональне співвідношення показників капіталу, що розраховуються на підставі факторів впливу, ризиків та практичного досвіду, що максимально наблизить цільову структуру капіталу до оптимального його значення.» [2]. Формування оптимальної структури капіталу для кожної корпорації є індивідуальним процесом, який може визначатись не просто групою показників, але і певним коридором їх значень. При цьому в залежності від зовнішньої ситуації на фінансовому ринку, а також в цілому від макроекономічної ситуації оптимальна структура може складатись із абсолютно різних видів капіталу.

Сам термін «оптимальна структура капіталу» є предметом окремого дослідження науковців. На наш погляд ця категорія є складною та комплексною і не зводиться лише до простого визначення складу капіталу корпорації та співвідношення між його елементами. Але основою визначень оптимальної структури капіталу є співвідношення базових елементів капіталу – власного капіталу та зобов'язань. При цьому, якщо щодо власного капіталу немає розбіжностей, то стосовно зобов'язань є певні розбіжності у визначеннях, а саме мова може йти про залучені джерела

На думку Бланка І. О. «оптимальна структура капіталу – це таке співвідношення використання власних і залучених джерел, за якого забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом

фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості, тобто максимізується його ринкова вартість» [3]. Схоже визначення, але дещо спрощене наводять в своїй роботі Беренда Н. І., Радзюк Т. Ю. та Ворона К. В., вони зазначають, що оптимальною є структура капіталу, яка являє собою «таке співвідношення власних і позикових джерел, за якого максимізується ринкова вартість підприємства» [4]

В роботі Яковець Т. зазначається, що це така структура капіталу, яка здатна «забезпечити високу рентабельність власного капіталу та призведе до збільшення прибутку», а ефективним інструментом оптимізації є механізм фінансового важеля [5]. Грицино О. М. та Бусленко В. В. зазначають, що формування оптимальної структури капіталу «є забезпечення виваженої структури капіталу, яка забезпечила б прибутковість і поступове зростання ринкової вартості підприємства» [6].

Салига К. С. та Писаренко А. А. вважають, що «це оптимальне співвідношення між власними коштами, які приносять прибуток, і позиковими коштами, які інверсовано у грошовій формі, в обмін на обов'язки їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства» [7]. В такому ж контексті надають визначення автори Великій Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В., вони зазначають, що «Кожне підприємство прагне управляти капіталом та його структурою, тобто досягнути такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел коштів, яке б здійснювало максимальний позитивний вплив на досягнення його стратегічних цілей.» [8].

Більш комплексним, на відміну від вище викладених підходів в розумінні оптимальної структури капіталу є визначення, надане в роботі Спіфанової І.Ю. та Стемблевської О.Г., а саме «як досягнення такого співвідношення між власним та позиковим капіталом, за якого підприємство здатне досягти бажаного рівня фінансової стійкості, рентабельності, підвищити ефективність своєї діяльності за допустимого рівня фінансового ризику» [9].

Розглядаючи проблеми управління капіталом транснаціональних корпорацій Примостка О.О. під оптимальною структурою капіталу розуміє «співвідношення між вартістю, втіленою в кошти ТНК, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за якого досягається максимальна ефективність діяльності ТНК.» [10]. Крім того автор акцентує увагу на суттєвих перевагах, які мають транснаціональні корпорації при формуванні капіталу, оскільки мають значно ширші можливості щодо використання різних джерел його формування, в тому числі і можливості світових фондових майданчиків, тощо.

Щодо визначення структури капіталу, то в наукових публікаціях виокремлюють фактичну, оптимальну та цільову (таргетовану) структуру капіталу. Зокрема в роботі Душак М.І. пропонується визначення таких значень фінансового левериджу, який відображає певну структуру капіталу: «фактичний фінансовий леверидж – фактичне значення, що відображає співвідношення власного та позикового капіталу, зафіксоване в балансі підприємства; оптимальне – допустимий діапазон, за якого підприємство може досягти зростання економічної та ринкової доданої вартості за умови сприятливої кон'юнктури фінансового та товарного ринків; цільове – досягнення якого забезпечує максимальне зростання економічної та ринкової доданої вартості; стратегічне – прогнозоване значення, що закладається у фінансову стратегію розвитку підприємства, як правило при розробці емісійної політики.» [11]

На наш погляд дана класифікація є занадто деталізована. Ми погоджуємось із наявністю фактичної, оптимальної та цільової структури капіталу, але дещо в іншому контексті. На наш погляд фактична структура капіталу це співвідношення між наявними у розпорядженні корпорації в певний період часу різних елементів капіталу, які фіксуються у фінансовій звітності корпорації з визначеними зобов'язаннями по їх обслуговуванню. Стосовно визначення оптимальної та цільової структури, то на наш погляд вони дещо схожі, оскільки в обох випадках метою встановлення такої структури є зростання ринкової доданої вартості. Виокремлення стратегічної структури капіталу не є доречним, оскільки на наш погляд під час розробки фінансової політики корпорації, яка і визначає стратегію фінансової діяльності саме і встановлюється цільова структура капіталу, яка може бути представлена як прогнозований коридор значень набору таргетів фінансової політики в межах яких, в залежності від зміни системного (недиверсифікованого) ризику корпорації може визначатись оптимальна структура. Визначення цільової структури капіталу як правило супроводжується якісно новим розміром капіталу корпорації, що може передбачати здійснення IPO (Initial Public Offering – первинної публічної пропозиції цінних паперів, як правило акцій, на фондовій біржі), або ж суттєве нарощення позикового капіталу, в тому числі через емісію корпоративних облігацій, чи залучення синдикованого кредитування, тощо. Формування цільової структури капіталу як правило пов'язано з розробкою емісійної політики для реалізації масштабних інвестиційних проєктів – як для реального так і для фінансового інвестування.

На наш погляд, в розглянутих вище визначеннях оптимальної структури капіталу є упущення, яке є досить значимим, а саме не визначається взагалі роль ключових стейкгоल्дерів, які задіяні в процесі оптимізації і в цілому розробляють політику управління капіталом корпорації. Саме від бачення

власників стратегії її розвитку в цілому та фінансової стратегії зокрема буде залежати визначення ключових таргетів та допустимі апетити до ризику. Це в сучасних умовах має виключно важливе значення, на якому варто акцентувати увагу при визначенні поняття «оптимальна структура капіталу». Таким чином, на підставі проведеного літературного огляду, враховуючи те, що не може бути визначено універсальної оптимальної структури під оптимальною структурою капіталу нами запропоновано розуміти таке співвідношення між різними елементами капіталу корпорації, яке забезпечує досягнення визначених в межах коридорів стратегічних таргетів фінансової політики, при узгодженому між ключовими стейкхолдерами – власниками та менеджерами апетиту до ризику.

Список використаних джерел

1. Гайдаєнко, О., Славінська, М. (2016). Формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Облік. Економіка. Менеджмент: наукові нотатки. Міжнародний збірник наукових праць*, 1 (9), 100-107.
2. Щербань, О. Д., Насібова, О. В., Сухоруков, Р. В. (2017). Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства. *Економіка та держава*, 12, 82-88.
3. Бланк, І. О. (2008). *Фінансовий менеджмент*. Київ : Ельга.
4. Беренда, Н. І., Редзюк, Т. Ю., Ворона, К. В. (2018). Управління структурою капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 19 (1), 14-18.
5. Яковець, Т. (2013). Розрахунок оптимальної структури капіталу для підприємств лісового господарства. *Економічний аналіз*, 12 (4), 175-179.
6. Грицино, О. М., Бусленко, В. В. (2017). Оптимізація структури капіталу підприємств України. *Фінанси, облік і аудит*, 1 (29), 77-97.
7. Салига, К. С., Писаренко, А. А. (2011). Оптимізація структури капіталу підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*, 10, 27-29.
8. Великий, Ю. М., Тешева, Л. В., Височін, З. В. (2018). Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 29, 68-72.
9. Єпіфанова, І. Ю., Стемблевська, О. Г. (2016). Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України. *Економіка і суспільство*, 7, 313-319.
10. Примостка О.О. (2017). Оптимізація структури капіталу ТНК в умовах глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*, 15 (2). 105-108.

11. Душак, М. І. (2020). *Науково-методичні засади формування фінансової архітектури підприємств*. (Дис. канд. екон. наук). Сумський державний університет, Суми.

«ГНУЧКЕ БЮДЖЕТУВАННЯ» ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ПЛАНУВАННЯ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Журавка Олена Сергіївна

к.е.н., доцент

Темченко Аліна Вікторівна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

В умовах нестабільної економіки та постійному зростанню конкуренції, суб'єктам господарювання слід приділити увагу інструментам управлінського менеджменту для забезпечення безперервного та ефективного провадження своєї діяльності.

Одним із інструментів фінансового менеджменту є процес бюджетування. Бюджетування є важливою частиною планування, фінансового контролю та управління ефективністю.

Бюджетування – це процес оцінки дохідної та витратної частини на майбутній період часу, характерними ознаками для якого є періодичність, оцінка та аналіз. Основним елементом функціонування процесу бюджетування є написання бюджету. Сам бюджет - це в основному фінансовий план на певний період, в якому висвітлені заплановані доходи та витрати суб'єкта господарювання.

Є кілька інструментів бухгалтерського обліку, які підприємства можуть використовувати для планування та відстеження своєї грошової діяльності. Одним із інструментів, який багато компаній вважають корисним, є гнучкий бюджет. Цей тип бюджетування змінюється залежно від рівня чи обсягу діяльності компанії та особливо корисний для підприємств, які бачать багато варіацій у діяльності, пов'язаній з витратами, протягом року.

Гнучкі бюджети адаптуються до прогнозованих змін, пов'язаних з обсягом організаційної діяльності. Використання гнучких бюджетів полегшує управлінський контроль, який можна здійснити лише шляхом порівняння витрат, передбачених у бюджеті, з тими, що були фактично зареєстровані після реалізованих заходів.

Гнучкий бюджет – це бюджет, який пристосовується до рівня діяльності чи обсягу діяльності компанії. На відміну від статичного бюджету, який не